

Anılarla Öğretmenlik

prof.dr.erdal toprakçı
yrd.doç.dr.esen altunay

Prof. Dr. Erdal Toprakçı
Yrd. Doç. Dr. Esen Altunay

ANILARLA ÖĞRETMENLİK

ISBN 978-605-318-112-5

Kitap içeriğinin tüm sorumluluğu yazarlarına aittir.

©2015, Pegem Akademi

Bu kitabın basım, yayın ve satış hakları Pegem Akademi Yay. Eğt. Dan. Hizm. Tic. Ltd. Şti.ne aittir. Anılan kuruluşun izni alınmadan kitabın tümü ya da bölümleri, kapak tasarımı; mekanik, elektronik, fotokopi, manyetik, kayıt ya da başka yöntemlerle çoğaltılamaz, basılamaz, dağıtılamaz. Bu kitap T.C. Kültür Bakanlığı bandrolü ile satılmaktadır. Okuyucularımızın bandrolü olmayan kitaplar hakkında yayınevimize bilgi vermesini ve bandrolsüz yayınları satın almamasını diliyoruz.

I. Baskı: Nisan 2015, Ankara

Yayın-Proje Yönetmeni: Ayşegül Eroğlu
Dizgi-Grafik Tasarım: Sibel Karataş
Kapak Tasarımı: Yılmaz Yücel

Baskı: Ayrıntı Basım Yayın ve Matbaacılık Ltd. Şti
İvedik Organize Sanayi 28. Cadde 770. Sokak No: 105/A
Yenimahalle/ANKARA
(0312 394 55 90)
Yayıncı Sertifika No: 14749
Matbaa Sertifika No: 13987

İletişim

Karanfil 2 Sokak No: 45 Kızılay / ANKARA
Yayınevi 0312 430 67 50 - 430 67 51
Yayınevi Belgeç: 0312 435 44 60
Dağıtım: 0312 434 54 24 - 434 54 08
Dağıtım Belgeç: 0312 431 37 38
Hazırlık Kursları: 0312 419 05 60
İnternet: www.pegem.net
E-ileti: pegem@pegem.net

Erdal Toprakçı

Malatya'nın Hekimhan ilçesinde doğdu. İlk ve orta öğrenimini Bitlis'te tamamladı. İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Psikolojik Danışma ve Rehberlik Bölümü'nü bitirdi. Yüksek lisansını aynı üniversitede, doktorasını ise Hacettepe Üniversitesinde Eğitim Yönetimi ve Denetimi alanında tamamladı. Şimdilerde evli ve meleklerim dediği iki çocuğu olan yazar; Ankara, Bartın, Bolu ve Malatya'da rehber öğretmen olarak çalıştı. 1994 yılında İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesinde araştırma görevlisi oldu. 2000-2011 yılları arasında Cumhuriyet Üniversitesinde Yardımcı Doçent ve Doçent olarak çalışmayı sürdürdü. Hâlen Ege Üniversitesi Eğitim Yönetimi, Teftişi, Ekonomisi ve Planlaması Anabilim Dalı'nda Profesör olarak çalışmaktadır. Yazarın, "*Sınıf Örgütünün Yönetimi, Sınıfa Dayalı Yönetim, Sınıf Yönetimi*" ve editörlüğünü yaptığı "*Eğitim Üzerine ve Eğitilime Giriş*" adlı olmak üzere kitapları, çok sayıda makale ve bildirisi, ulusal ve uluslararası proje, kongre, konferans vb. faaliyetleri ile birlikte "*Yerliyaban*" isimli Ütopya Yaynevinden çıkan bir de şiir kitabı bulunmaktadır.

Esen Altunay

Hatay'ın Antakya ilçesinde doğdu. İlk ve orta öğrenimini Hatay'da tamamladı. Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Fakültesi Sınıf Öğretmenliği Bölümü'nü bitirdi. Yüksek lisansını aynı üniversitede Eğitim Yönetimi ve Denetimi alanında, Doktorasını ise Ege Üniversitesi'nde, Eğitim Yönetimi, Teftişi, Planlaması ve Ekonomisi alanında tamamladı. 2014 yılından itibaren Ege Üniversitesinde Yardımcı Doçent olarak çalışmaya başladı. Hâlen Ege Üniversitesi Eğitim Yönetimi, Teftişi, Ekonomisi ve Planlaması Anabilim Dalı'nda Yardımcı Doçent olarak çalışmaktadır. Yazarın, Okul Yönetimi, Değişim Yönetimi, Avrupa Birliği Kimliği ve Denetim konularında ulusal ve uluslararası makale ve bildiri vb. faaliyetleri bulunmaktadır.

Bütün öğretmen yetiştiricilere,

ÖN SÖZ

Eğitbilim alanyazınında teori ve uygulamanın birbirine yaklaştırılması için yeni çalışmalara gereksinim duyulmaktadır. Eğitim sürecinin geliştirilebilmesi amacıyla öğretmenlerin ve yöneticilerin yaşamlarının derinlemesine incelenmesi, okul ortamında bireyin ve sosyal ilişkilerinin gözlemlenmesi, bireyin etkileşiminin incelenmesi bu ihtiyacı karşılamaya bir katkı olabilir. Bu katkıyı somutlayabilecek bir faaliyet öykü (anlatı) araştırmaları olabilir. Bu anlamda otobiyografi, anı, öykü, hikâye vb. adı hangisi olursa olsun eğitimin içindeki insanların yaşadıklarını içeren metin veya anlatılar, onları okuyanlar için öğrenilebilecek çok şeyi içlerinde barındırmaktadırlar.

Öğretmen anıları, öğretim deneyimleri ile ilgili olarak sınıf alanı içinde veya sınıf dışında yaşanan olaylara ilişkin öğretmenlerin anlattığı öykülerdir. Anılar okul, öğretmen yaşamı, bireysel ve kolektif öğretim deneyimleri, eğitim ve öğretim süreci hakkında önemli bilgiler içermektedir. Anıları dinlemek veya okumak deneyimlerin paylaşılması ile uzmanlık bilgisini şekillendiren olaylara bir içgörü sağlayarak öğretmenlerin deneyimlerine nasıl anlam verdiği ve bireysel deneyime dayalı bilgi ile nasıl birleştirildiğinin anlaşılmasını sağlar. Öğretmenler arasında anıların paylaşılması sosyal bağı ve topluluk hissini güçlendirip ve öğretmenin yalnızlık hissini azaltabilir. Öyküler öğretmen adaylarının, öğretmenin, velinin, okul yöneticisinin ve öğrencinin dâhil olduğu ya da olacağı herhangi bir okulun personelini, öğrencisini, velisini ve çevresini tanımasına, okula uyum sağlamasına, bir eğitim materyali olarak kullanılmasına, deneyimlerin paylaşılmasına, okul yöneticisinin okulu daha etkili yönetmesine, okulun bütünleşmesine ve yeni araştırmalara ilham olmasına katkı sağlayabilir. Bu katkı özellikle anıların bilimsel bir metodla analizi suretiyle daha etkili bir hale getirilebilir. Elinizdeki bu kitap bu amacı gerçekleştirebilmek için yazıldı.

Kitabımızın birinci bölümünde eğitim-öğretim kavramı, eğitim sürecinde görev yapan yönetici, memur, yardımcı personel ve öğretmenin önemi, öğretmenlik mesleği, öğretmen sorunları, benzer

çalışmalar, öğretmen anıları ve öğretmen sorunları, öğretmen anıları ve öğretmenin mesleki uyumu üzerinde durulmuştur. İkinci bölümünde kitabın/çalışmanın yöntemine değinilmiştir. Bu kapsamda anıların nasıl toplandığından nasıl analiz edildiğine ve elde edilen sonuçların nasıl sunulduğuna yer verilmiştir. Bulgulardan oluşan üçüncü bölümde, anıların konularına göre değerlendirilmesi, anıların öğretmen açısından sonuçları, anıların diğer bireyler açısından sonuçları ve öğretmenlerin özelliklerine göre anıların dağılımları (cinsiyet, anılarda yer alan diğer kişiler, anıların geçtiği okul düzeyi, anıların geçtiği yerleşim merkezi, branşlarına göre öğretmen anıları ve anıların branşlara göre karşılaştırılması) yer almaktadır. Araştırmanın bulguları sunulurken özellikle branş bazında tespitlerin yapıldığı kısımlarda, okuyuculara katkı getirmesi adına, anı içindeki bütün kimlikler gizlenerek öykülerin tam metinlerine de yer verilmiştir.

Anıların toplanması oldukça uzun zaman alan meşakkatli bir süreçti, çok kişinin katkısı oldu. Bu nedenle aslında anılarını bizimle paylaşan bütün öğretmenler, öğretmenlere ulaşmak suretiyle onlardan anıları dinleyen ve yazan ya da yazılı olarak alan Cumhuriyet Üniversitesi Eğitim Fakültesi öğrencileri bu kitabın birer isimsiz yazarlarıdır. Onlara ve emeği geçen bütün diğer insanlara teşekkür ederiz. Ayrıca, kitabımızın görsel olarak zenginleştirilmesinde resimleri ile katkıda bulunan sevgili Pınar Dönmeze teşekkür ederiz.

İÇİNDEKİLER

İthaf	v
Ön Söz.....	vii

1. BÖLÜM GİRİŞ

1. Öğretmenlik Mesleği	5
1.1. Hizmet öncesi yetiştirme sorunları	8
1.1.1. Öğretmen adayını seçme sorunları	9
1.1.2. Öğretmen adayı yetiştirme sorunları	10
1.1.3. Öğretmen atama sorunları	16
1.2. Hizmetiçi yetiştirme sorunları	19
2. Öğretmenlerin Sorunları.....	22
2.1. Öğretmenin Kişisel Sorunları.....	22
2.1.1. Bireysel Sorunlar.....	23
2.1.2. Ailevi Sorunlar	24
2.1.3. Ekonomik Sorunlar	25
2.2. Öğretmenin Mesleki Sorunları	26
2.2.1. Mesleki yeterlik ile ilgili sorunlar	27
2.2.2. Yönetici - Müfettişlerle ilgili sorunlar	35
2.2.3. Veli - Diğer insanlarla ilgili sorunlar.....	36
2.2.4. Diğer öğretmenler - personel ile ilgili sorunlar	38
2.2.5. Öğrenci ile ilgili sorunlar.....	39
3. Araştırma Aracı Olarak Öyküler.....	40
4. Öğretmen Anıları ve Öğretmen Sorunları.....	49
5. Öğretmen Anıları ve Öğretmenlerin Mesleğe Uyumunu.....	51

2. BÖLÜM YÖNTEM

1. Yöntem	57
-----------------	----

3. BÖLÜM BULGULAR

1. Anılarının Konularına Göre Değerlendirilmesi	61
1.1. Kişisel konu kategorisindeki anılar	67
1.2. Mesleki konu kategorisindeki anılar	69
1.3. Yardım konusu kategorisindeki anılar	70
1.4. Geliştirme konusu kategorisindeki anılar	72
1.5. Başarı kategorisindeki anılar	74
2. Anıların Öğretmen Açısından Sonuçları	75
2.1. Davranışsal Etki	79
2.2. Tutumsal Etki	83
3. Anıların Diğer Bireyler Açısından Sonuçları.....	86
3.1. Anıların Diğer Bireyler Üzerindeki Olumlu Sonuçları	89
3.2. Anıların Diğer Bireyler Üzerindeki Olumsuz Sonuçları	92
4. Öğretmenlerin Özelliklerine Göre Anıların Dağılımları	94
4.1. Cinsiyete göre dağılım	94
4.2. Anılarda Yer Alan Kişilere göre dağılım	96
4.3. Anıların Geçtiği Okul Düzeyi	101
4.4. Anıların Geçtiği Yerleşim Merkezi	105
4.5. Branşa Göre Öğretmen Anıları	107
4.5.1. Resim öğretmenlerinin anılarının konu dağılımı	107
Resim Öğretmenlerinin Anıları.....	112
4.5.2. Türkçe öğretmenlerinin anılarının konu dağılımı	130
Türkçe Öğretmenlerinin Anıları	135
4.5.3. Fen ve Teknoloji öğretmenlerinin anılarının konu.....	
dağılımı.....	185
Fen ve Teknoloji Öğretmenlerinin Anıları	191
4.5.4. Matematik öğretmenlerinin anılarının konu dağılımı	256
Matematik Öğretmenlerinin Anıları	261

4.5.5. Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin anılarının konu dağılımı.....	341
Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Anıları	348
4.5.6. Sınıf öğretmenlerinin anılarının konu dağılımı	407
Sınıf Öğretmenlerinin Anıları	412
4.5.7. Okul öncesi öğretmenlerinin anılarının konu dağılımı	479
Okul Öncesi Öğretmenlerinin Anıları	485
4.5.8. Müzik öğretmenlerinin anılarının konu dağılımı	550
Müzik Öğretmenlerinin Anıları	555
5. Anıların Branşlara Göre Karşılaştırılması.....	581
Kaynakça.....	591

1. BÖLÜM

GİRİŞ

Her toplum, varlığını korumak ve geliştirmek çabası içindedir. Toplumunu oluşturan bireylerin davranışları da bu genel amacı gerçekleştirmeye yöneliktir. Bu anlamda eğitimin amacı, öğrencileri toplumsal yaşama daha aktif bir şekilde hazırlamak ve dolaylı olarak toplumun devamlılığını sürdürmektir (Kepenekçi, 2000). Eğitim; bireysel ve toplumsal düzeylerde insan yaşamını şekillendiren ve yönlendiren en önemli olgulardan biridir. Hem bireyi geliştiren hem de toplumların kalkınmasını sağlayan itici bir güçtür (Alkan, Deryakulu ve Şimşek, 1995). Gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerin çoğunda eğitim kalkınmanın en büyük etkenlerinden biri olarak görülmektedir (Öztürk, 1996). Günümüz dünyasında işgücünün verimliliğini artırmada, ekonomik büyümeyi sağlamada eğitimin gücünden yararlanılmaktadır. Geleceğin dünyasının da eğitim üzerine kurulması beklenmektedir (Gurbetoğlu, 2010). Ancak eğitimin birey ve toplum hayatını değiştirmede etkili olması, onun kendinden beklenen tüm işlevleri en başarılı bir şekilde gerçekleştirmesini gerektirmektedir (Kaya, 2009).

Bir ülkenin teknolojik anlamda gelişimi ve ekonomik kalkınmasının temelinde eğitilmiş insangücü bulunmaktadır (Gelen ve Özer, 2008). Eğitilmiş insangücü, kişilerin yaşadığı toplumun ve toplumun bağlı olduğu çağdaş dünyanın uyumlu bir üyesi haline getirilerek onları çağın gerektirdiği bilgi ve becerilerle donatmayı amaçlayan bir eğitim sisteminin eseridir. Bireylerin, toplum ve dünyadaki değişme ve gelişmelere ayak uydurabilecek ve katkıda bulunabilecek

bir biçimde yetiştirilmeleri gerekmektedir. Bu da, iyi bir eğitim sisteminin yanında, nitelikli bir öğretmen kadrosu ile sağlanır. Öğretmenlerin nitelikli olması ne kadar gerekli ve önemli ise de, yeterli değildir. Çünkü öğretmen kadrosunun ülke düzeyinde dengeli, etkin ve verimli olarak istihdam edilebilmeleri ile çalışma ve hayat şartlarının iyileşmesi de o derece önemlidir (Çelikten, Şanal ve Yeliz, 2005).

Çağın gerekleri doğrultusunda öğrencilerini eğitebilen, bilgi teknolojilerini kullanarak bilgiye ulaşma ve kullanma konusunda donanımlı öğretmenler yetiştirilmesi, ülkelerin eğitim alanında temel görevlerindedir. Çünkü öğretmenler, eğitim-öğretim işinin doğrudan sorumlusudur. Öğretme evrensel bir uğraştır. Anne-babalar çocuklarına, işverenler işçilerine, antrenörler sporcularına, eşler birbirlerine ve öğretmenler öğrencilerine hep bir şeyler öğretir. Asıl önemli olan, öğretme işinin nasıl daha etkili yapılabileceğidir. Bir meslek olarak öğretme işini yapan öğretmenlerin bir öğretici olarak sorumluluklarını yerine getirmesinde dikkat etmesi gerekenler konusunda mevcut standartlar ve bu standartların uygulanma düzeyi oldukça önemlidir (Gordon, 1996). Bu standartların neler olduğu ve uygulanış şekli ülkelere ve toplumlara göre farklılıklar göstermekle birlikte, istenen, en iyi öğretimi gerçekleştirecek ortamı ve insan gücünü oluşturmaktır. Eğitim alanında bu noktada başarı sağlandığı oranda hedeflerin gerçekleşme oranı artmaktadır (Gelen ve Özer, 2008).

Eğitim, kapsamlı, çok boyutlu, sürekli, dinamik, bilimsel araştırma ve bulgularla desteklenmesi gereken, ulusal ve uluslararası yönleri olan, insana özgü, yaşantılarla gerçekleşen, olumluya dönük, bütüncü, mekân yönünden sınırlandırılmayıp her yerde oluşan, milli kalkınma ile doğrudan ilgili, kültürle iç içe, kültürü oluşturan, geliştiren ve kültürden etkilenen bir süreçtir (Âdem, 1997). Eğitim planlı olarak gerçekleştirilebilen etkinlikler bütünüdür. Önceden belirlenmiş amaçlara göre bireye belirli davranışlar kazandırılmaya çalışılır (Şimşek, 2010). Eğitim süreci hedef, öğretme-öğrenme etkinlikleri ve değerlendirme eyleminden oluşur. Eğitim hedefle başlar,

öğretme-öğrenme etkinlikleriyle devam eder ve değerlendirme ile son bulur (Fidan, 1996). Formal olarak okullarda gerçekleşen eğitim ve öğretim kavramları çoğu kez aynı anlamda kullanılmaktadır. Oysa eğitim, çocuğun, bireysel özellikleri ve eldeki ortam, koşul ve olanaklar bağlamında başta kendisi, sonra içinde bulunduğu toplum/ulus ve en sonra dâhil olduğu evrensel yapının etkin bir üyesi haline getirilmesi sürecidir (Toprakçı, 2008). Yani eğitim bireyde davranış değişikliği meydana getirme süreci, öğretim ise bu davranış değişikliğinin bir kesitinin okulda sınıflar ve dersler bağlamında planlı ve programlı bir şekilde gerçekleştirilmesi sürecidir. Öğretim eğitimden daha dar kapsamlıdır, eğitim genel ve sürekli öğretim ise daha özel ve geçicidir. En genel anlamda öğretim; öğrencilerde öğrenmeyi gerçekleştirecek yöntem ve etkinlikler bütünü olarak tanımlanmaktadır (Ornstein, 1995).

Okul örgütünün birincil amacı formal eğitim kapsamında üzerine aldığı öğretim düzeyinin gereklerinden oluşan bir öğretimi gerçekleştirmektir. Örneğin bir ilkokul formal eğitimin amaçlarından biri olan iyi vatandaş yetiştirmek amacına okuma yazma öğretmek katkıda bulunur. Okuma yazma bilen bir insanın daha nitelikli bir vatandaş olacağı açıktır. Okul öğretimi yaparken formal eğitimin amaçlarından uzaklaşamaz. Uzaklaşırsa yapılan öğretim formal değil informal eğitimin bir parçası olur. Bu yüzden, okuldaki herhangi bir şeyin önemi, ancak onun öğretime (formal eğitime dayalı bir öğretime) olan katkı derecesi kadardır. Okulun asıl işi olan öğretim, sınıf ortamında öğretmenin yönetimi ya da koordinasyonu altında öğretmen-öğrenci etkileşimi ile gerçekleştirilmektedir. Öğretmenlerden beklenen öğrencilerin hedeflenen amaçları optimum düzeyde gerçekleştirmesini sağlamaktır. Öğrencinin hedeflenen davranışları istenen yönde ve daha iyi göstermesini etkileyen birçok değişken olması nedeniyle öğretmen bu beklentiyi yüzde yüz karşılayamayabilmektedir (Balcı, 1993: 30). Çünkü eğitim kurumları, birey için dönüşüm kaynağı olma görevini gerçekleştirirken çevresinden de etkilenir (Adıgüzel, 2010; Karasar, 2004; Yeşilyurt, 2007).

Çocuğun okula getirdikleri, öğrenme etkinliklerine ayrılan zaman, öğrenme problemlerini teşhis, etkili öğrenme stratejileri (düzeltme, pekiştirme vb.) ve velilerin okulu ve çocukların öğrenme etkinliklerini desteklemeleri, öğretmen, müdür ve yardımcı personel vb. etkili öğretimi etkileyen etkenlerden bazılarıdır (Balcı, 1993: 30). Bu nedenle eğitimin işlevlerinin gerçekleştirilmesi niteliği, sürekli geliştirilmesi, eğitim kadrosu ve yeterliğine bağlıdır (Kaya, 2009).

Bir eğitim kurumunun başarılı olmasında kurumda çalışan her bireyin ayrı bir önemi bulunmaktadır. Kurumda çalışan öğretmenler, yardımcı personeller, yönetici ve memurlar aynı amaca hizmet etmekte ancak farklı işlevleri gerçekleştirmektedirler. Kaya'ya (2009) göre, örgütlerin amaçlarına ulaşabilmesinde en önemli unsur insan gücü ögesidir. Örgütlerde, insan gücünü bir araya getirmek, belirli bir amacı gerçekleştirmek için etkinlikleri örgütlemek ve kontrol etmek ise yönetimin görevidir. Bu nedenle bireylerin, toplumların değişen ihtiyaçlarına cevap verebilecek bilgi ve becerilerle yetiştirilmesi eğitim örgütlerine önemli rol ve sorumluluklar yüklemektedir. Bu rol ve sorumlulukların başarılabilmesinde eğitimin bir bütün olarak kalitesi önemli yer tutmaktadır (Taş, 2000; Yenel, Çolakoğlu ve Demir, 2008). Bu anlamda eğitimin kalitesinin geliştirilmesinde öğretmenlik mesleği, en önemli etkenlerden biri olarak öne çıkmaktadır.

Öğretmenler öğrencileri doğrudan etkileme gücüne sahiptir. Hemen hemen hiçbir örgütte insanı bu kadar doğrudan etkileyen ve onu değiştiren benzeri bir görev yok gibidir. Bu nedenle sistemde çok önemli bir ögedir. Okul yöneticileri, okulda çalışan memurlar, hizmetliler ve diğer işçiler de okul sosyal sisteminin bir parçasını oluşturdukları için eğitime doğrudan ve dolaylı etkileri bulunmaktadır. Öğretmen dışındaki personelin tutum ve davranışlarının öğrenciler tarafından gözlenmesi ile öğrenme oluşabilir ve öğrenci davranışları etkilenebilir. Bu nedenle öğretmen, öğrenci ve diğer personelin okulla ilgili düşüncelerini hem yöneticileriyle hemde birbiriyle paylaşabilmelidir (Toprakçı, 2009). Öğretmen, öğrenmeyi kılavuzlayan ve sağlayan kişidir. Öğrenme, öğrencinin kendisi tarafından elde edilen